

کاشف - بنده مکرر عرض کردم که سؤالاتی از وزرا شده است و برای جواب حاضر نشده اند خواهش میکنم بایشان اخطار شود که حاضر شوند.

حاج شیخ علی - حالا که مجلس در صدد بر آمده است که احکام حجج اسلام را اجرا نماید یکی از آن احکام اصلاح ادارات بود و یکی از ادارات وزارت عدلیه است البته بر هیچکس پوشیده نیست که بعضی اشخاصی که لایق نبودند داخل آن اداره شده اند و اسباب سوء ظن مردم شده بود که مجلس مجبور شد یک هیئتی را معین نماید یک چند بهم در وزارت گلستان تشریف داشتند که شاید آن ادارات را منزه نمایند و حالا که وزیر عدلیه جدید معرفی شده اند می خواستم سؤال کنم که آیا در صدد اصلاحات ادارات خود بر آمده اند و اقدامی کرده اند که بما اطلاع بدهند یا خیر.

معاون وزارت عدلیه - [منصور السلطنه] برای اصلاح ادارات عدلیه از روزی که آقای دبیر الملک بسمت وزارت عدلیه معرفی شده اند لایق قطع در صدد این هستند که اصلاحات بنمایند ولی از هر راهی که داخل اصلاحات عدلیه می شوند می بینند که آخرش میرسد بمسئله مالیه که بدون اصلاح آن اصلاح عدلیه ممکن نیست و بالاخره صلاح در این دیه - ندادن مجلس استند نمایند که بوزارت مالیه اجازه داده شود ماهیانه یک میزان وجهی بعدلیه برسانند تا با این بشود شروع با اصلاحات نمود و اگر این وجه بعدلیه نرسد ممکن نیست هیچوقت عدلیه منظم شود اینکه قاضی با ماهی (۲۰) تومان هیچوقت نمیتواند قضایات ۵۰ دلانه بنماید یا اینکه مفتش نمیشود با ماهی ۲۰ تومان درست رسیدگی و تفتیش نماید و الان دو ماه است که حقوق اجزاء وزارت عدلیه بواسطه کمی عایدی آن نرسیده وزارت مالیه هم به چوچه مساعدتی با وزارت عدلیه نمی کند و مادامیکه وزارت مالیه تمهید نکند که ماهیانه با وزارت عدلیه مساعدت بنماید ممکن نیست اصلاحات بشود و همان اصلاحاتی را که می فرمایند روی کاغذ آمده است از همین راه شروع با اجرای آن نشده است و خیلی تأسف میخورم از اینکه یک اسباب بدنامی بجهت عدلیه فراهم شده است در صورتی که میدانم تا اندازه واقفیت ندارد ولی در این خصوص هر وقت که مجلس اجازه بوزارت مالیه بدهد که معادل میزانی که وزیر عدلیه معین کرده است که جزئی است و تقریباً (۵) (۶) هزار تومان بیشتر نمیشود که اگر بدهند شروع بآن اصلاحات خواهد شد و اگر آن مقدار را که عرض کردم وزارت مالیه مساعدت نماید با ماهی سه چهار هزار تومان که عایدی عدلیه است و تقریباً روی هم بده هزار تومان میرسد بطور خوبی اصلاحات خواهد شد و اما در خصوص دستخط که آقای وکیلالتجار فرمودند البته وزیر عدلیه مادامی که دستخط همایونی صادر نشود کسی را معرفی نمیکند.

وکیلالتجار - عرض بنده راجع بشخص نبود عموم را عرض کردم.

معاون وزارت عدلیه - بنده هم عموم را عرض میکنم که تا فرمان صادر نشده کسی معرفی نخواهد شد.

حسن علیخان - بنده در جواب آقای وکیلالتجار میخواستم عرض کنم که موافق کدام قانون باید موافق دستخط بمجلس معرفی شوند و در کدام یک از قوانین ماذکر شده است که باید در موقع معرفی معاونین دستخط در مجلس قرائت شود علاوه بر اینکه در مملکت ما این قانون معمول نبوده در هیچ دولتی هم اینطور قانون گذاشته نشده است دیگر اینکه بعد از این یکم چو قانونی وضع شود که معاونین وقتی معرفی میشوند که دستخط همایونی در تعیین آن هادر مجلس قرائت شود ولی تا بحال ابداً هم چو قانونی معمول نبوده است و در هیچ جا هم نیست.

وکیلالتجار - اولاً استدعا میکنم مرا بیضی که اظهار میشود آقایان تأمل بفرمایند آنوقت اگر ایرادی دارند اظهار نمایند بنده عرض نکردم در موقع معرفی معاونین دستخط همایونی در مجلس قرائت شود عرض کردم که خوب است در رقه معرفی ذکر شود که این معاون بر حسب دستخط همایونی معین شده و آنهم برای عموم گفتیم که ملتفت باشند اما اینکه گفتند بموجب کدام قانون بنده آنماده را پیدا میکنم و در جلسه آتی در اینجا میخوانم تا آقایان بدانند که بنده بی ماخذ عرض نکرده ام.

حاج شیخ علی - این جوابهایی که آقای معاون وزارت عدلیه فرمودند به چوچه مرا متقاعد نکرد بواسطه اینکه هیچ خرجی را نمیشود معین کرد مگر اینکه در مقابل دخل داشته باشد وزارت عدلیه اگر در مرکز مخارج زیاد داشته باشد و عایدش کم باشد شاید بشود قبول کرد ولسی عدلیه ولایات را بنده اطلاع دارم که خیلی عایدی او از مخارج زیادتر است و به چوچه هم چو قانونی معمول نبوده است که مأمورینی که با طرف فرستاده میشود اختیار را بخودش واگذارند که هر قدر میخواهد خرج کند و چه جهت دارد که در مرکز اگر وزارت عدلیه (۸۰۰) تومان ماهیانه دخل دارد و (۱۰۰۰) تومان خرج کسر آنرا دولت بدهد ولی در ولایات اگر عایدش اضافه است بمهده مأمورین گذاشته شده که بمیل خود خرج کنند و زیاده روی نمایند پس لازم است که در این خصوص اصلاحی بشود که این قدر مخارج زیادی نشود.

(گفته شد این استیضاح است شما سؤال داشتید)

رئیس - صحیح است این نکته را خوب است آقایان ملتفت باشند که تفاوت بین سؤال و استیضاح را بدانند (باینجهت ثانیاً جواب آقای حاج شیخعلی اظهار نشد)

ابوالقاسم میرزا - مدتی است که از وزارت داخله در خصوص کرمانشاهان سوالی کرده ام و برای جواب حاضر نشده اند.

ارباب کیخسرو - بنده در باب دستور عرضی داشتم در موقعی که مجلس ختم میشود اجازه بفرمائید عرض کنم.

رئیس - الان موقع دستور است بفرمائید.

ارباب کیخسرو - در باب نماینده آرامنه چندی قبل عریضه از آنها بمجلس آمد که تقاضای دو نفر نماینده را نموده بودند و بکمیسیون مخصوص رجوع شد که موضوع مذاکره قرار بدهند و راپورت آنرا بمجلس پیشنهاد کنند و همینطور مسکوت عنه مانده است و لااقل بآنها اطلاع هم ندادند که بکنفر نمایند خود را که حق دارند انتخاب نمایند استمها دارم یک

تکلیفی برای آنها معین شود که اینقدر منتظر نباشند و زودتر نماینده شان بمجلس بیاید.

رئیس - آرامنه بکنفر وکیل خودشانرا انتخاب کرده اند و اعتبارنامه او را هم فرستاده اند و بشمبه رجوع شده است و عنقریب راپورت خواهند داد.

حاج آقا - بنده راجع بدستور عرض داشتم - بنا بود که دستور جلسات بتصویب مجلس معین شود و مطالب اهم راحتی الامکان مقدم بداریم و الان قانون دیوان محاسبات طبع و توزیع شده و قانون محاسبات عمومی هم راپورت آن از کمیسیون برگشته و طبع شده است استدعا میکنم آنرا جزء دستور قرار بدهید.

رئیس - حال چون موقع گذشته است داخل مذاکرات نمیشویم دستور جلسه آتی همان دستوری است که در جلسه گذشته معین شده است.

(رئیس حرکت کرد و مجلس مقارن ظهر ختم گردید)

جلسه ۱۴۹

صورت مشروح روز سه شنبه ۱۰ شهر

شعبان المعظم ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد و صورت جلسه روز هفتم را آقای معاضد الملک قرائت نمود.

رئیس - اگر در صورت مجلس ملاحظاتی هست بفرمائید.

[اظهاری نشد رئیس صورت مجلس را امضاء نمود]

حاجی عزالممالک - اگر چه این عرض بنده میبایستی در آخر جلسه در موقع دستور اظهار شود و چون در آنوقت اغلب از نمایندگان تشریف میبرند و کسی باقی نمیماند لازم شد حالا عرض کنم و چند مسئله مهم بود یکی مسئله خالصجات و یکی معادن خلیج فارس و همین طور مبهم مانده مسئله معادن خلیج فارس را صنایع الدوله آنوقت که وزارت فواید عامه راداشتند پیشنهاد کردند و یکی هم راجع بمعادن جنوب بود مدتی است که برای اینها تکلیفی معین نشده خواهش میکنم در دستور جلسه بعد گذاشته شود.

رئیس - این در واقع راجع می شود بکمیسیونها.

معاضد السلطنه - بنده چون موقع باریک است و بعضی کلامهای مهم بزرگی در پیش است که باید از مجلس بگذرد نمیخواهم بعضی از عرایض را بکنم و وقت مجلس را تلف نمایم میگذارم از برای بعد ولی عجله بعضی از حرکات نظریه را رسماً بروتست می کنم و در موقع تفصیل آن را عرض می کنم.

حاجی آقا - بنده چند مرتبه عرض کردم و باز هم امروز لازم میدانم عرض سابق خود را تکرار می نمایم تقریباً ششماه است که از سال میگذرد و هنوز بودجه وزارت خانها بمجلس نیامده است اینکه اولین چیزیکه وظیفه ما بود این بود که بودجه را بخواهیم و مطرح مذاکره قرار بدهیم اگر چه کابینه جدید ما تازه مشغول کار شده اند ولی بنده از سابق عرض کردم حالا هم عرض میکنم خوب است

این عبارت گفته شود یعنی يك امتیازی بین ترتیبات دوره استبدادی و مشروطیت باشد در دوره مشروطیت کارها از اداره میخواهند و اگر بنا بود ادارات ما کار میکردند و مشغول بودجه نوشتن میشدند تا حال بودجه را بمجلس داده بودند و مجلس باید خیلی جد نماید در اینک زودتر بودجه مملکت خودش را به بیند بواسطه اینکه بزرگترین وظیفه نمایندگان تعادل مایه و مداخل و استخراج مملکت است و با این ترتیبی که مایه گرفته ایم کماش این است که از این وظیفه بزرگ خودمان غافل مانده ایم و به چوخت نخواهیم دانست مملکتی که ما نماینده آن هستیم دخلش چیست و خرجش چقدر است و کمان میکنم تا آخر سال هم موفق نشویم باینکه بودجه مملکت را به بینیم مخصوصاً از هیئت رئیسه استدعا میکنم از هیئت وزراء بخواهند که بودجه شان را زودتر بمجلس بفرستند .

حاجی عزالمالک این دو مسئله که عرض کردم راجع به کمیسیونها نیست بجهت اینکه کمیسیونها را بورت خودشان را در اینخصوص داده اند ولی در خصوص خالصجات و معادن حضور وزیر یا معاون اولارم است .

ناصر الاسلام - اول این ماده قانون اساسی را می خوانم که خاطر نمایندگان مسبوق باشد و بعد مفهومی خودم را عرض میکنم بهیچ عنوان و بهیچ دست آویز کسی بدون اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی حق ندارد معترض اعضای آن بشود اگر احیاناً یکی از اعضاء علناً مرتکب جنحه و جنایتی بشود و در این ارتکاب جنایت دستگیر گردد باز باید اجرای سیاست درباره او با استحضار مجلس باشد)

این صریح قانون اساسی است در جای دیگر هم میگوید (منزل و خانه هر کس در حفظ و امان است در هیچ مسکن فها نمیتوان داخل شد مگر بحکم و ترتیبی که قانون مقرر نموده)

و گوید از قرآن هم يك همچو چیزی صراحتاً باشد که در خانه هیچ کسی نمیتوان رفت مگر با اجازه عرض میکنم پربش گذشته یکساعت از شب گذشته در حالتیکه بنده در منزل نبودم اولاً این را لازم است عرض کنم در وقتیکه وقعه امین الملک اتفاق افتاد معمول اهل شهر این بود که از اول شب درب را برای کسی باز نمی کردند و این ترتیب را هم بنده معمول می داشتم یعنی تا کسی آشنا نمی شد در را بر روی او باز نمیکردم) می آیند درب خانه بنده را می گویند آدم بنده میگوید کیستید و اسم خودتانرا بگوئید می گویند آشنا هستم در را باز می کند می بیند دونه پلیمس و يك نفر صاحب منصب است سؤال میکنند آقا تشریف دارند میگویند خود آقا دیشب يك ساعت از شب گذشته پشت مسجد سه سالار مرا دیده و گفته است بیاید خانه شمارا بینم (اولاً این را لازم است عرض کنم بعد از این باید برای شهید سعید مرحوم آقا بالاخان سردار افخم استرحام کرد که آنوقت در آن موقع استبداد انقلاب يك همچو حرکتی از او سرزد و اسباب آن همه شورش و انقلاب و زحمت اهالی رشت و طهران

و کیلان را فراهم آورد حالا می بینیم که مرکز مملکت ما که طهران است دارای همان اوضاع و ترتیبات زمان آقا بالاخان است که موریزند بخانه مردم و نظیر آن ترتیبات را معمول می دارند) .

آدم من میگوید نیستند اصرا می کنند جواب می دهد والله بالله نیست رفته اند بشمیران میگوید حالا که نیست برو يك قدری آب خوردن بیاور به مجرد اینکه می رود آب بیاورد می ریزند توی خانه در آن خانه که يك زن پیرويك نفر مریض بوده بنای داد و فریاد میگذازند که بچه جهت توی خانه ریخته اند و میگوید وحشت نکنید جهتی دارد باید تفتیش کنیم چون که بما راپورت داده اند مشغول تفتیش می شوند بعد از اینکه تمام اطفاها صندوقها را تفتیش می نمایند و چیزی نمی بینند بگنفر پلیمس میرود بزیر زمین و یکی هم بالا میرود و بعد از اینکه گردش زیادی می کنند بر میگردند و میگویند آن یکنفر را که حکم داشیم دستگیر نمائیم معلوم می شود در اینجا نیست و شریف میبرند می خواهم عرض کنم آیاتر مبارک لتان هست در چند وقت قبل از يك ماده کوچک قانون اساسی بقض میشد (اگر چه مواد قانون اساسی تمامش بزرگ است) چقدر اظهارات میشد حالا بموجب دو ماده از این قانون اساسی که روح آزادی بسته بآن است میگوید نمی شود بی اجازه قانون بخانه کسی سرریز کرد اولاً این را بدانید وقتی که با بنده که یکی از نمایندگان هستم امروز این معامله را بنمایند مثل این که نظیر ایندهمه در چندی قبل چند نفر کیلانی ریختند و اسباب آنها را بردند و بمجلس عرض کردم که ترتیبی در این باب داده شود مسامحه شد تا اینکه امروز اینطور کردند و دیگر بخانه آقای ماضد السلطنه رفته اند منتها در آنجا این حرکات را نکردند وقتی که با ما ما اینطور رفتار نمایند قیاس بکنند که حال سایرین چگونه خواهد بود این را با احتیاطاً عرض می کنم اگر صلاح امروز این مملکت و پیشرفت امورات و بقای استقلال آن در این است که بخانه بنده بریزند بنده هم عرضی ندارم .

رئیس - عرض می کنم این فرمایش که فرمودید این حرکات که از مجلس شورای ملی بانمایندگان سر نزده است حرکت خلافی است که از قوه مجریه سرزده است و منوط باین است که از وزراء سؤال یا استیضاح شود تا جلو گیری نمایند .

ناصر الاسلام - همینطور است که میفرمائید این کار راجع بمجلس نیست ولی آن اشخاصی که این قسم حرکات مینمایند متوسل می شوند بآن چند ماده که در مجلس رای داده شده است در حالیکه باقی آن چند ماده هیچ مربوط بآن مسائل نیست و بنده در این باب استیضاح خود را تقدیم هیئت رئیسه می نمایم و تقاضا میکنم زودتر اخطار شود که ترتیبی برای جلو گیری اینکار بدهند .

میرزا ابراهیم خان - بزرگ تر دستور باعتقاد بنده جریان اموری است که باید از مجلس بگذرد و اگر آن امور از مجرای صحیح قانونی خودش نگذرد بنده می خواهم عرض کنم که مجلس

هیچ دستور ندارد تشکیل کمیسیون ها برای این است که اموری که در دستور منظور میشود قبل از وقت در آنها مذاکره شده باشد الان چهل روز است که بنده شرف حاصل کرده ام بمضویت کمیسیون فوائده عامه در این چهل روز هفته سه روز باید این کمیسیون منعقد بشود که در عرض این چهل روز بایستی شانزده یا پانزده جلسه منعقد شده باشد و بکار هائی که در آنجا متراکم شده است و امروزه تمام آنها مطالب مهمه است رسیدگی کرده باشد ولی متأسفم از اینکه بایست که عرض کنم بهیچ وجه من الوجوه این کمیسیون تشکیل نشده است و دیروز که روز تشکیل کمیسیون بود در جلسه سابق کنتراست مسیو مولیتر را دادند بمجلس که تجدید شود و بآنجا رجوع شد تصور کردیم اعضای کمیسیون خودشان نظر بوظیفه که دارند حاضر خواهند شد ولی متأسفانه سه نفر بیشتر از اعضاء حاضر نشدند که یکی آقای رئیس و یکی میرزا احمد قزوینی و یکی هم بنده بودم مدتی هم ششیم و معصوم شدیم کسی حاضر نشد لارم است عرض کنم که این کمیسیون که در حقیقت سه کمیسیون است (کمیسیون معارف کمیسیون پست و تلگراف کمیسیون فوائده عامه) عضو دارد دونه از اینها مریض هستند دونه هم مرخصی دارند بگنفر هم عایب عمومی است بمانی می ماند بگنفر از این چهار نفر هم بمانی عایب است و با سه نفر هم که می دانید هیچ کاری نمیتواند مقصود این است که نمایندگان نیست که اینها را در تمام کمیسیونها این طور است و من مخصوصاً امروز این جمله را در مجلس سلمی در حضور تماشاچیان عرض میکنم و گوی می نمایم از نمایندگان کن که در اینجا تشریف دارند و وجود خودشان را در اینجا حفا قانوناً از برای این میدانند که بملت و مملکت خود خدمت نمایند و جز این وسیله از برای خود تصور نمیکنند عرض میکنم باین طریق هیچ خدمتگذاری نمیشود کرد و کمان میکنم موکلین ما هم ابداً از ما راضی نخواهند بود .

رئیس - کلیه ترتیب کمیسیونها چنانچه سابق عرض کردم خیلی مفشوش و مخفی است و در این خصوص خیلی مذاکره کردیم و بالاخره عقلمان باینجا رسید که قرار بدیم هر هفته يك راپورتی بدیم که در مجلس سلمی بگوئیم کدام يك از کمیسیونها منعقد شد و کدام منعقد نشد وجه کردند شاید باین ترتیب و اداریم آقایان را که کمیسیونهای خودشان را منعقد نمایند یعنی مخبرین باید از وظیفه خودشان بدانند که بعد از این راپورت مقاد کمیسیونها و غائبین آنها را هفته يك مرتبه به مجلس بدهند علاوه بر این امروز هم در جزء دستور يك طرحی است از آقای ارباب کیخسرو در این خصوص و خوانده میشود اگر از مجلس بگذرد برای این ترتیب کمک خواهد بود .

[راپورت کمیسیون عریض فرائت شد مشعر بر اینکه کمیسیون ۱۳ رجب منعقد و آقای حاج شیخ رئیس را بریاست آقای شیبانی را به نیابت ریاست آقا بهجت راب مخبری آقای حاج سعید ابراهیم را به منشی گری انتخاب میشود نفر از نمایندگان به ترتیب ذیل تقاضای مرخصی رانموده اند شاهزاده محمد هاشم میرزا چهل روز حاج فایح الملک و مرتضی قلیخان بختیاری هر يك تجدید مرخصی يك ماهه

دکتر اسمعیل خان و میرزا اسدالله خان هر یک سه ماهه نوبری دو ماهه متین السلطنه و معاضد السلطنه و حاج محمد کریم خان کسب تکلیف برای اجازه کمیسیون اظهار کرده بود که ده نفر آقایان فوق را نمیتواند یک مرتبه اجازه مرخصی بدهد زیرا که نقصانی بشورای ملی میرسد تا زای مجلس چه اقتضا نماید.

بهبخت - آقایانی که اجازه هاشان در این جا خوانده شد اغلب تقاضای خودشان را پس گرفته اند بنا بر این بنده تقاضا میکنم که این رایورت ثانیاً به کمیسیون عودت داده شود که جرح و تعدیل شود.

معاضد السلطنه - بنده قبل از اینکه اجازه خواستم بهجت مصالحه و اصلاح مزاج بود ولی چون بعد کارهایی پیدا شده مخصوصاً لایحه مستخدمین خارجه که از طرف هیئت وزراء پیش نهاد شده است بنده مجبورم عیالاً بمانم تا اینکه این مطلب تصفیة شود آنوقت ثانیاً اجازه میخواهم.

رئیس - بنا بر این اظهاراتی که آقایان بهجت و معاضد السلطنه فرمودند الان در این خصوص رای میگیریم ولیکن آقای آقا میرزا اسمعیل نوبری بواسطه اینکه مدتی است تقاضا کرده اند و مخصوصاً تلگرافی ارائه داده اند که کاری فوری برای ایشان پیش آمده و از رشت ایشان را خواسته اند و اظهار کرده اند نمی توانم صبر کنیم تا رایورت کمیسیون راجع به مرخصی بنده از کمیسیون بیاید باین جهت مرخصی گرفته و رفته است و لازم بود این را به مجلس اظهار بدارم.

میرزا اسدالله خان - اولاً در خصوص مرخصی بنده چهار روز قبل از این سه ماهه مرخصی خواسته بودم بعلاوه استعفا نامه خودم را هم نوشته بودم که در صورتیکه تقاضای بنده را تصویب ننمایند استعفا بدم ولی حالا باین وقایع اتفاقاتی که رو داده است مخصوصاً لایحه مستخدمین خارجه که بتازگی پیشنهاد شده است خیلی مایلم مرخصی خود را پس بگیرم و هیچ انصاف نیست که در یک همچو موقعی در اینجا نباشم و ثانیاً اگر اجازه بدهید رایورت کمیسیون تفتیش مالیه حاضر است بخوانیم.

رئیس - البته اگر حاضر است بخوانید [میرزا اسدالله خان رایورت کمیسیون مزبور را که راجع به حسابات شعبه اعانه بود و بطور تفصیل صورت آن در ضمن رایورت نوشته شده بود قرائت نمود و در فقرات آن پاره توضیحات لازمه را دادند.]

محمد هاشم میرزا - بنده همین قدر عرض می کنم که چون اسم بنده را جزء اسامی آقایانی که مرخصی خواسته اند نوشته اند و بنده بواسطه اتفاقاتی که گفته شد باید بمانم خواهش می کنم این دفعه که رایورت داده می شود اسم بنده را ننویسند.

دکتر علی جان - بنده کار ندارم باینکه آقای وکیل الرعایا کار خوبی کرده پاکار بدی کرده است ولی عرض می کنم آن روزیکه ما این هیئت را انتخاب کردیم برای تفتیش در امور مالیه

بوده و طرف استیالات هم وزیر مالیه است و رایورتی که می دهند باید طرف وزیر مالیه باشد بنده نمی دانم که اینجا طرف ما چرا حاج وکیل الرعایا شده است و همینقدر از رایورت می خواستم سؤال کنم که بچه جهت حاج وکیل الرعایا را طرف توجه و مسئولیت قرار داده اند و بچه جهت اول شروع به تفتیش این شعبه کردند و در رایورت تمام مطالب راجع باین شعبه را نوشته اند و بنده شخصاً وکیل الرعایا را مشول نمی دانم و عرض می کنم کمیسیون طرف وزیر مالیه را نباید بدانند و از دیگران اسمی نبرد.

میرزا اسدالله خان - معلومی شود آقای دکتر علی خان وقتی که رایورت خوانده می شد درست ملاحظه نکردند عرض کردم یک صورتی دفتر محاسبات کلیم داده اند و این رایورت از روی آن صورت نوشته شد و الا همچو نبود که هیئت ابتداء شروع بتفتیش این شعبه کرده باشد پس معلوم می شود که این هیئت از راه قانونی داخل شده است و حاج وکیل الرعایا را طرف نمی داند و اینکه ابتداء رایورت این شعبه داده شده بهجت این بود که روزنامه ها گرازا این شعبه را موضوع بحث قرارداد بودند برای اینکه رقم اشتباه شود اول رایورت این شعبه داده شد و انشاء الله بعد از این اگر وقت پیدا کردیم سایر شعب وزارت مالیه را هم می رسم و معلوم می کنیم که ده ماه است مملکت وزارت مالیه ندارد.

متین السلطنه - عرضی دارم راجع به مرخصی خودم اجازه می فرمایید عرض کنم.

رئیس - رجوع شد بکمیسیون و گذشت حاج وکیل الرعایا - بنده اولاً یک کلمه از آن رایورت را قبول ندارم حاضریم که در مجلس مقدس ثابت کنم یکی از آنهایی که ثبت داده اند راجع بمناسبت حالا این اوراق را که در جواب آن رایورت نوشته ام می خوانم در آخرش عرض می کنم که وزیر مالیه که مسئول این مملکت است از غره شعبان تا بحال سی هزار تومان بمن داده اند [چنددوره ارائه داده یک طرفی آنها را قرائت نمود و شروع بقرائت دیگر کردید]

رئیس - اجازه فرمایید این را که می خواهید بخوانید طبع و توزیع شود بعد مذاکره بنماییم.

وکیل الرعایا - ورته مهم این ورته دوم است اجازه بدهید [بخوانم یک طرفی دیگر را نیز قرائت نمودند و با سایر اوراق تقدیم هیئت رئیسه کرد تقاضا نمود تمام در روزنامه درج شود]

وکیل الرعایا - بنده از مجلس تقاضا کرده ام که یک هیئتی را منتخب نمایم که بحساب بنده رسیدگی کنند حالا هم آن تقاضا را تجدید میکنم و عرض می نمایم که بیشتر از این نمیتوانم تأمل بکنم ساعد الملک ده هزار تومان حواله میدهد و میرود در خانه خودش میبرد آنوقت من میروم حاجی باقر صراف را می آورم و هر طوری که بوده است او را راضی میکنم که قبولی بنویسد آیا بد کرده ام برای مخبر السلطنه ده هزار تومان حواله میکنم میفرستم

بدهیکنم سه هزار تومان از آن حواله را مخبر السلطنه نمیتواند وصول کند دوباره اولاد های ساعد الملک را می بینم و از آنها قبولی میکنم و حاج باقر را می بینم و بهتر تر بیی که ممکن است ثانیاً از او حواله میکنم سر تاجر که این سه هزار تومان را بدهد و جزء طلب محمد علی میرزا حساب بشود آیا این کارهایی که کرده ام خیانت کرده ام که باید امروز این گفتگوها درباره من بشود من یک نفر خادم صادقم که مملکت ایران اگر ده نفر مثل من می داشت کارش بخوبی پیش میرفت و از تمام زحمات خلاص میشد

میرزا اسدالله خان - بنده گمان میکنم در این رایورتی که داده شد رعایت کمال بی عرضی را کرده ایم نه طرفداری از کسی شده است و نه اینکه اظهار خلاف واقعی نموده ایم و آنچه که در آن نوشته شده عین صورت حسابی است که آقای حاج وکیل الرعایا بوزارت مالیه داده است و ما هم اسناد آنها را یکی یکی داریم و الان هیئت تفتیشی میتواند یکی یکی آن اختلافات را بگوید با این تفصیل اغلب از آنهایی را که صورت دادند قبول کرده ایم حالا یک اختلاف خیلی مختصری آنجا میماند و آن متخرجی است که ما قبول نکردیم و این باید بکمیسیون بودجه رجوع شود که رسیدگی نمایند یا اینکه بگذارید تا دیوان محاسبات تشکیل و در این اختلاف نظری بنمایند و پیش از این وقت مجلس را برای این مذاکرات ضایع نکنیم ولی بنده در این اظهاراتی که کرده ام حاضریم که شپوت برسانم.

رئیس - یک پیشنهادی هم شده است قرائت می شود.

[آقا میرزا ابراهیم خان پیشنهاد ذیل را که از طرف آقا شیخ ابراهیم زنجانی اظهار شده بود قرائت نمود.]

بنده پیشنهاد می نمایم که چهار نفر از نمایندگان حساب دان برای رسیدگی و تحقیقات این امر انتخاب شود رسیدگی باین حساب نمایند.

میرزا اسدالله خان - بنده بنام هیئت تفتیشی اینجا پروتست میکنم که هیچ وقت مجلس نمیتواند یک هیئتی را که انتخاب و مأمور کاری مینمایند رایورتی را که آن هیئت از اعمال خود میدهد اظهار بی اعتمادی بآن هیئت بنماید و هیئت دیگری را برای تحقیق واقعیت آن انتخاب نماید و تمام این اظهاراتی که در رایورت شده است صحیح است و بنده که مخبر آن کمیسیون هستم حاضریم یکی یکی ثابت کنم.

حسنعلی خان - بنده در اینجا لازم میدانم که چند کلمه عرض کنم از اینکه این رایورت که از کمیسیون تفتیش داده شده است صحیح است یا غیر صحیح نمیدانم و نمی توانم اظهاری بکنم بعد باید دقت شود تا معلوم شود ولی خیلی تعجب میکنم و اصحاب افسوس بنده میشود از اینکه می بینم چندین دفعه است که بین نمایندگان مجلس مذاکراتی و اختلافاتی رو داده است در سابق هم عرض کردم و حالا هم باز تجدید میکنم عرض خودم را که اگر باید باین ترتیب رفتار کنیم هیچ فروری برای مجلس باقی نخواهد ماند و هیچ صحیح نمیدانم یک

همچو مذاکراتی در مجلس بشود و بعد یک ایرادی دارم به کمیسیون تفتیشی و آن این است که این هیئت را واقعا مجلس برای این انتخاب کرد که بکلیه محاسبات و امورات وزارت مالیه رسیدگی نمایند چه شده که بعد از سه ماه که رایورت بمجلس میدهند فقط از شعبه اعانه است در صورتیکه در وزارت مالیه شعبات زیادی است و ادارات دیگری تأسیس شده است و چه شده است رایورتی که بمجلس می آید و اسمی که برده میشود راجع بشخص حاج وکیل الرعایا است بنده عرض می کنم اگر این از هیئت تفتیشی آمده است باسم شعبه اعانه بود و ابداً اسمی از شخص حاج وکیل الرعایا برده نمیشد و باز هم میشد بگوئیم لابد این یکی از شعبات وزارت مالیه است و هیئت تفتیشی به پاره ملاحظات صلاح در این دیده اند که اول باین شعبه رسیدگی نمایند و رایورت بدهند ولی متأسفانه می بینم که طوری از این شعبه رایورت داده اند که واقعاً باشخص ایشان در مجلس طرفت پیدا کرده اند بنده هم در اینجا رسماً پروتست می کنم و می گویم آقای وکیل الرعایا یکی از نمایندگان محترم مجلسند و اگر خدای نخواسته تقصیری داشته باشند باید از طرف وزارت مالیه به مجلس نوشته شود که جناب وکیل الرعایا فلان قدر از حساب او باقی است و اینطور رایورت دادن و در مجلس علنی درحالی که مذاکرات آن تماماً ضبط و نوشته می شود و باقی بلاد ایران و سایر جاها می رود خواندن و بعضی نسبتها بیک شخص که واقعا بنده میدانم و یقین دارم که تا این ساعت خیانت نکرده است و هر قدری که توانست خدمت کرده است دادن صحیح نمی دانم و عرض میکنم این آدمیکه این طور خدمات صادقانه کرده است اگر در ازای این خدمات هزار تومان یا دو هزار تومان حق الزحمه ببرد حلالش میباشد برای اینکه این شخص در این مدت یک ساله خدماتی کرده است که در واقع خیلی شایان تحسین است این آدم در موقعیکه دولت برای یک شاهی محتاج بود بیست هزار تومان پول بدون تزییل برای دولت فراهم کرده است در موقعیکه مردم از گرسنگی مثل اطفال درب دکانهای نانوائی برای نان فریاد و گریه میکردند و میدیدم چه قسم نانهای پرریک و شن بآنها می دادند این آدم اینجا قول داد و بعد از ۲۰ روز طهران را پراز گندم کرد که مردم آسوده شدند پس چرا باید مال این زحمات را فراموش کنیم و فرق بگذاریم بوز آن اشخاصیکه زحمت کشیده اند و آنها هیچکس خیانت کرده اند خدای نخواسته تصور می کنم که یک نفر نماینده ملت از حدود خود تغلف کرده است و فرضا هم از تومان خورده است ابتدا صلاح نیست که در مجلس عمومی اینطور مطرح مذاکره شود که در صورتیکه شخص حاج وکیل الرعایا را من نمی دانم که ده یا ۲۰ هزار تومان هم برده باشد از برای معاش نیست که در اینجا بنشینم و از آن مذاکره کنم باید در وزارت مالیه بحساب ایشان رسیدگی شود و پس از تفریح حساب حق الزحمه یا حق الجماله هر چه اسمش را می گذارند که باید بشخص ایشان داده شود از طرف وزارت مالیه نوشته بشود و به مجلس بیاید.

میرزا اسدالله خان - بنده اولاً خیلی افسوس می خورم از اینکه یک هیئتی مأمور می شوند و بکاری رسیدگی می کنند رایورت می دهند اینطور اظهارات می کنند چهار هزار کوبه ایرادات و اشکالات می گویم اگر چه یقین دارم که هر هیئتی که مأمور این کار میشد و رایورت میداد باز ایرادات متوجه بنده میشد و بنده را طرف قرار می داد اینک می فرمایند اول چرا از این شعبه رایورت داده شده است گویا آقایان فراموش کرده اند که ما جهت اینکه بر سر این شعبه ایستادیم چه بود بخاطر بیاد آوردن که زمانیکه مارفتیم بوزارت مالیه و دفاتر را بستیم ما گفتند یک شعبه اعانه هم در اینجا هست همین که آمدیم باین شعبه دچار اشکالات شدیم و رایورت آن را به مجلس دادیم و از آنوقت این شعبه طرف توجه این هیئت شد و اینکه گفته شد چرا اسم از شخص برده شده است واضح است که مملکت ترا که باشخص نمی توانیم بدهیم یک نفر آدم نمی تواند به مملکت هزار قسم خدمت بکند در بارانان هم عضویت داشته باشد و در قوه مجریه مداخله نماید بعلاوه ما هم حمله نکرده ایم ما می گوئیم چهارده هزار و هفتصد و شش تومان از حساب باقی است و آقای حاج وکیل الرعایا از باب حق العمل برداشته اند در رایورت هم نوشته است که بنده رأی مجلس است اگر تصویب میکنم محسوب شود آن پروتست کردن و تعرض نمودن و بعضی فرمایشات کردن لازم ندارد اگر میخواهد کار مملکت از پیش برود باید طرفند اوری اشخاص را کنار بگذارد منم پروتست میکنم اظهار آن و کیلی را که میگویند وزیر مالیه بمن التماس کرد که بنمایند از برای من کار کنید و دفتر یک دولتی را از بین ببرید گفته میشود خدمت کرده است من نمیدانم چه کاری است که بنده اطلاع ندارم اگر کتیرات فقره را میگوئید بروید چشمتان را باز کنید و ببینید آن کتیرات که از برای شما درست کرده اند و فایده برای دولت خواهد داشت در صورتیکه آن روز من یک نفر تنها ضدیت کردم و مخالف بودم شاهد بنده را باین اوراق است کدر آن خصوص گرفته شده بودید رجوع کنید بنده که فقط بنده بودم که چون ضررهای آنرا حل کرده بودم مخالفت نمودم و ورته آبی انداختم حالا ببینید که چه ضررها باشخص وارد آمده است یک هیئتی را مأمور میکنند میروند مأموریت خود را انجام میدهند و رایورت میفرستد خوب نمیکند آن مملکت شما و آن شعبه اعانه و آن کارها خود بدانید.

حسنعلی خان - بنده ابداً تعرض نکردم ایراد قانونی کردم و باز هم عرض میکنم کدر رایورتی که از یک کمیسونی داده میشود نباید اسمی از اشخاص در آن برده شود یک نفر نماینده که من غیر رسم میروم یک در وزارت خانه برای اینکه بمملکت خود خدمت نمایم هیئتی که میروند بآن وزارتخانه برای تفتیش و چرا باید آن نماینده را طرف اساسی قراز بدهد باید بگوید این شخص را باین سمت مجلس نمیشناسد و من غیر رسم در اینجا خدمت مینمایم و در رایورتی که میدهد بوزیر آن وزارتخانه را طرف قرار بدهد در اینجا هم نباید هیئت تفتیشی که میروند بوزارت مالیه باشخص وکیل الرعایا کدر آنجا رئیس شعبه اعانه است طرف شود باید در رایورتی که میدهد باسم

شعبه اعانه رایورت بدهد طرف هم باید در از مالیه را بداند و ابداً اسم از شخصی نبرد.

رئیس - دیگر بیش از این در این خصوص مذاکره نمیشود این اوراق با رایورت همانطور که گفته شد طبع و بین نمایندگان توزیع میشود حال اگر مجلس تصویب بشاید میرویم سر دستور (اغلب گفتند صحیح است دستور را بخوانید).

(رایورت کمیسیون متبکرات راجع بطرح ارباب کیخسرو در خصوص غیبت و کلاد جلسات کمیسیونها و شتبات مشعر بر اینکه برای هر نیم ساعت غیبت نمن مقرری ماهیانه و برای یک ساعت ربع آن کسر شود قرائت گردید و نیز ماده دیگری که قریب بمضمون پیشنهاد مزبور کمیسیون رأی داده و بمجلس پیشنهاد کرده بود قرائت شد.)

لسان الحکماء - بنده این طرح را تصدیق میکنم و مخصوصاً اهمیتی پیدا کرده است و از آن روزیکه رئیس رسماً اعلان کرد که مجلس چهار ساعت قبل از ظهر منعقد میشود کم به تحلیل رفت و دو ساعت قبل از ظهر هم منعقد نمیشود ولی از این گذشته یک مسئله که میخواستم عرض نمایم مخصوصاً سلوک یک عده از نمایندگان مرا مجبور کرد که داخل این بیانات بشوم که کلیه نظام نامه عبارت از یک قانون موجب نیست بلکه نظامنامه مرکب و عبارت است از مواد قانون و اصول اخلاقی و این اصول در مقابل هر حوزه و انجمن البته تغییر پذیر است مثلاً محض تمدن مجلسیان و نزاکت مجلس باید این اصول در نظامنامه مجلس قسمت حقوقی و اخلاقی باشد که کلاً مجازات داشته و گمان میکنم که پارلمان های ممالک خارجه هم همینطور است بلکه کمتر قسمتش قانون موجب باشد و اینک کمتر مجازات داشته باشد و شاید اغلب نظامنامه متدینه هم همینطور است در موقعیکه نظامنامه در کمیسیون نوشته میشود شاید بنده هم همین اظهارات را میکردم و همین نظر ها را داشتم ضرورت و احتیاج ما را مجبور کرده است که یکی از آن حقوق (دوراز) که هر گاه یکی از نمایندگان غیبت نماید مثل اینکه هر یک از نمایندگان نیم ساعت غیبت نمایند نمن مقرری او کم میشود بنده عرض میکنم آیا ممکن است که این قانون موجب را نقض کرد باینکه یک نماینده فرضاً دودفعه سروقت حاضر باشد بعد ۲۸ دقیقه برود بیرون و بعد بیاید که تا مجلس بگذرد این فقره را معمول دارد پس در قانون موجب و اصول اخلاقی فرض فرمایید که باید این نظامنامه تازه تأسیس شود و بگذرد اول صورت مجلس است بعد مطالبی است که در مجلس اظهار میشود مجلس هر یک را که تصویب و تصدیق کرد آنوقت طبع و توزیع میشود بعد در جلسات آتی در مجلس خوانده میشود و باین ترتیبی که می بینم که وقتیکه رئیس دستور را اعلان کرد ۱۲ نفر اجازه میخوانند و این اظهار را میدارند که فلان مطلب را جزء دستور فرمایید قرار دهند یا اعتراض میکنند که چرا فلان مسئله که دستور منظور نشده است بنده عرض میکنم باین وصفی که می بینم بعد از آنی که صورت مجلس خوانده می شود می بینم ۱۲ سیزده

نفر اجازه میخواهند بعد رئیس میگردد در صورت مجلس حرقی دارید میگویند خیر در صورت مجلس مرضی نداریم و بعد هم بدبختانه این مذاکرات هیچ نتیجه نخواهند داد چنانچه موضوع بحث امروز هم تنها نیست همه روزه همین اوضاع است همینطور اصول اخلاقی را ملاحظه بفرمایید که خیلی مهم است باید نمایندگان نزاکت مجلس را خیلی حفظ نمایند که نزاکت مجلس نزاکت مملکت است و قانون موجب آنقدر اهمیت ندارد باید سعی باشیم که اصول اخلاقی را حفظ نماییم که در علم اصول اصلاح هم ملاحظه شده است بلکه حقیقت مسلک مشروطه است اینها را باید منظور داشت چنانچه مکرر شنیده شده بیایید اتحاد اتفاق کنید اتحاد منیش همین است البته چنانچه تباین صورت اشکال است تباین آراء و افکار است و ۷ نفر از و کلاه محترم نپایست همان عقیده را یک نفر از نمایندگان اظهار کرد رای بدهند این اتحاد لغوی و اصطلاحی نیست اتحاد سیاسی است یعنی بیایید اتحاد کنید و مقاصد اخلاقی خود را پیش ببرید و هم عهد شویم و بوظیفه خود عمل کنیم یعنی بیایید تجاوز از عمل خود نکنید و وسائل را بکار ببریم و در آخر عرض خودم درخواست میکنم از رئیس و التماس می کنم از نمایندگان که خیلی سعی باشید برای اینکه بوظیفه خودمان یعنی به نظام نامه خودمان عمل کنیم و خیلی سعی باشیم که از وظیفه خودمان تجاوز ننماییم که در واقع حقیقت تمدن است.

رئیس - بنده خیلی میل دارم که به نظامنامه عمل شود ولی میل یک نفر که کافی نیست نمایندگان هم باید عمل کنند بنده هر روز میگویم که باید و کلا سر وقت حاضر شوند و باز روز بعد می بینم دیر می آیند و هر روز گفته می شود که از دستور مجلس نباید خارج شدند که سهل است آقایان هم می فرمایند که در دستور باید حرف زد و هر روز به محض اینکه شروع بصورت مجلس میکنیم چهل دست بلند می شود برای اجازه و من باید بگویم که می رویم سر دستور این را که من یک نفر از عهده بر نمی آیم باید شما هم باشید که از دستور خارج نرویم و من مصمم می شوم نگذارم از دستور خارج شوید ولی می دانم شما نمی گذارید حالا هم استدعا می کنم باید در موضوع صحبت کرد یک طرح از جانب کمیسیون مبتکران و یکی از آقای میرزا کیخسرو در خصوص غیبت و دیر آمدن نمایندگان است آقایانی که در این باب فرمایشی دارند بفرمایند.

محمد هاشم میرزا - چون در اینجا نوشته شده است برای موقع غیبت مجلس و کمیسیون و شعبه رئیس - اسمی از مجلس نیست.

محمد هاشم میرزا - بنده اینها را با هم فرق میگذارم چنانچه در نظامنامه فرق گذاشته شده است که تلت حقوق یک روز او کسر خواهد شد اینها را در عرض یکدیگر نمی شود گذاشت در یک جلسه ممکن است ۲۰ رای داده شود و یک نفر در موقع رای غیبت کند بنابر این باید بیست نمن از حقوق او که دو مجلس ویم باشد غیبت در حساب او آورد و از حقوقش کسر کرد در صورتی که اگر اساساً غیبت کند و تلت حقوق آن شخص کسر می شود

رئیس - من نمی بینم در باب مجلس چیزی باشد **دکتر علیخان -** گویا فقط باید در قابل توجه بود این ری گرفت بنده یکی از اشخاصی بودم که در خصوص غیبت های کمیسیونها و مجلس مذاکرات زیاد کرده ام بعدی که خسته شده ام و عاقبت دست برداشتم تا بحال مکرر در مکرر در خصوص تأخیر در مجلس و کمیسیونها عرض کرده ام که باید سر وقت حاضر شوند ولی برای نمایندگان با وجود این سختی ها که شده است باز نمایانم خودتان را حاضر کنید و عقیده بنده چیزی که از همه مهمتر است نوشتن در روزنامه است و روزنامه هم همان روزنامه رسمی است و در معارف گفتگو شده است که همین دوسه روزه روزنامه رسمی هم دایر خواهد شد و آنکه آندوره مجلس قبول شد گمان میکنم که فقط همان نوشتن اسامی و کلارا در آن روزنامه برای جلوگیری از غیبت یا دیر آمدن و لازم بگذشتن این طرح نباشد و فعلا بنده این طرح را صلاح نمیدانم

ارباب کیخسرو - اینکه دکتر علی خان فرمودند نوشتن اسامی در روزنامه رسمی علاج اینکار را میکند لازم است عرض کنم اداره مباشرت همه جور امتحانات را کرده است کسر حقوق اثرش از همه چیز زیاد تر است مکرر تجربه شده است وظیفه خود را ندانستن لازمه اش سختی است

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - یک ماده هم از طرف کمیسیون پیشنهاد شده است

رئیس - دو فقره است یکی ماده ایست که کمیسیون پیشنهاد کرده است و یکی هم پیشنهاد ارباب کیخسرو است که کمیسیون او را قابل توجه دانسته است حالیه اول در قابل توجه بودن طرح ارباب کیخسرو رای می گیریم کسانی که با راپورت کمیسیون مبتکران موافقت دارند و پیشنهاد آقای ارباب کیخسرو را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) و با اکثریت قابل توجه شد

[پیشنهاد کمیسیون راجع به غیبت و کلا در مجلس و کمیسیون و شعبات قرائت شد نیز پیشنهادی از طرف آقای وکیل التجار قرائت گردید مشعر بر اینکه غیبت و دیر آمدن و کلا در موقع استمعا و مجلس باید حقوق آن ماه بمیزان جلساتی که در آن ماه می شود تقسیم شده بآن نسبت از حقوق نمایندگان کسر شود]

وکیل التجار - بنده توضیحی دارم لازم است عرض کنم چون جلسات کمیسیون و شعبه ها یک ترتیب دیگری دارد یعنی هر روز یک منتهی می شود برای غیبت آن روز باید از حقوق کسر شود ولی مجلس در ماه دوازده یا ده جلسه بیشتر تشکیل نمیشود و خیلی می شود که یکی از نمایندگان در ۹ جلسه غایب بوده است و از باقی کسر می شود چون در نظامنامه داخلی هم کسر شده است این بود که بنده پیشنهاد کردم که حقوق ما را بجلسات تقسیم کنند و آنوقت در هر ماهی که مثلا ۱۲ جلسه داشته در هر کدام حاضر نبوده بمقدار غیبتش از آن جلسه نسبت بتمام جلسات یک ماه از حقوقش کسر می شود

رئیس - این طرح آقای ارباب کیخسرو که قابل توجه شد باید شور شود آقایانی که فرمایش در این باب میکنند مسبق باشند که باید شور کلی شود.

ارباب کیخسرو - بنده یک توضیحی در اینجا داشتم که چرا نمن مقرری را قرار دادیم چون در جلسات کمیسیون و شعبه ها حساب کردیم و قسمت نمودیم از روی همان میزان جلسات میزان کردیم درست همان نمن حقوق است نسبت بتمام جلسات **محمد هاشم میرزا -** آن عرض اول بنده راجع بمجلس است و قسم دویم راجع بطرح ارباب کیخسرو است خوب است جواب بنده را بدهند که بنده ساکت شوم.

مهرزاد الملک - پس از آنکه یک طرحی از کمیسیون آمد و قابل توجه شد باید رجوع شود به کمیسیونی که راجع به او است و راپورت آن بیاید و آنوقت مطرح شور شود حالا باید رجوع شود به یک کمیسیون مخصوص که این طرح راجع باو است و همچو کمیسیونی نداریم.

مؤتمن الملک - اگر صلاح می دانید کمیسیونی که نظامنامه داخلی را نوشته همان کمیسیون این طرح را رسیدگی کند.

رئیس - این مناسب تر از همه است که همان کمیسیونی که نظامنامه داخلی را نوشت رجوع شود کمیسیون مخصوصی ندارد که این طرح برود آنجا اگر مخالفی نیست بکمیسیون قوانین فرستاده شود.

آقای حسنعلی خان - آن کمیسیون مرکب بود از ۵ نفر دو نفر از آنها حاضر نیستند مگر دو نفر انتخاب نمائید.

دکتر علی خان - چون در خصوص نظامنامه گفتگو می شود بنده یک طرحی داده بودم گویا آنرا هم مدتی است که رجوع کرده اند بداخله خوب است آنرا هم رجوع باین کمیسیون کرده که یک مرتبه مطرح شده راپورت آنرا بدهد.

حاجی آقا - بیشتر از این نباید در این موضوع گفتگو شود و همانطوری که آقای مؤتمن الملک فرمود بهتر اینست که همان سه نفر بنشینند کار کنند چون راجع بنظامنامه است رفتار نمایند.

رئیس - خوب آقا عرض کردم که اگر مخالفی نیست این را بر گردانیم بکمیسیون نظامنامه داخلی **وکیل التجار -** در باب قابل بودن پیشنهاد بنده تقاضا می کنم رای گرفته شود.

رئیس - این پیشنهاد باید برود به کمیسیون از کمیسیون که مراجعت کرد آنوقت باین ماده رای می گیریم.

[راپورت کمیسیون معارف راجع بقانون اداری معارف قرائت گردید شروع بشور ثانی در مواد آن شد آقای افتخار الواعظین اظهار نمود این شور اول است آقای رئیس - جواب دادند شور اول تمام شده در موقع شور دویم چون ترتیب وزارت معارف و فوائد عامه بهم مختلط بود برای اینکه از هم تفکیک شود رجوع شد بکمیسیون حال کمیسیون مواد راجعه باین دو وزارت خانه را

از هم تفکیک و پیش نهاد کرده است ماده اول قرائت گردید بعضی را عقیده این بود که ادارات این وزارتخانه زیاد است و چون مالیه مملکت ما مقتضی نیست خوب است مقداری از عده این ادارات کاسته شود آقا حاج سید ابراهیم اظهار نمود اداره تحقیقات و اداره اوقاف را خوب است يك اداره کنیم بعد از قدری مذاکره شاهزاده اسداله میرزا وزیر پست و تلگراف اظهار نمود این چیزی که به مجلس پیشنهاد شده است مقصود این است که بعضی اینک از مجلس گذشت بمرقع اجرا بیاید و الا يك فقره این پیشنهاد تعلیمات عمومی است که همه میدانید اخلاق اهالی مملکت باین زودی ها مقتضی آن نیست مقصود از این پیشنهاد این است که وزارت علوم که میتوان از او امیدوار بود که در آتیه برای این مملکت کار بکنند باید دارای این ادارات باشد حالا تشکیل آن در هر موقعی که مقتضی شد خواهد شد بعد مذاکره در این شده که در موقع گذشتن این قانون حضور وزیر لازم است و بدبختانه وزیر علوم معین نیست ولی معاون آن وزارت خانه معین است نمی دانم اطلاع داده اید که حاضر شود یا خیر آقای وحید الملک مخبر کمیسیون جواب داد که معاون وزارت معارف در موقع مطرح بودن این قانون در کمیسیون حاضر بوده و با رأی کمیسیون موافقت داشت گفته شد موافقت او نسبت بنظریات کمیسیون بوده شاید در نظریات مجلس مجدداً ملاحظاتی داشته باشد پس از قدری مذاکره اکثریت بر این شد که حضور معاون وزارت معارف در موقع گذشتن این قانون لازم است دستور و اخذ رأی در این قانون موکول بجلسه آتیه گردید .

وزیر پست و تلگراف - فقط عرضی که
داشتم این بود که کمیسیون پست و تلگراف گویا هیچ منعقد نمیشود یکی فقره قانون اداره پست است که خیلی لازم است زود از مجلس بگذرد و میخواستم تقاضای فوریت آنرا بکنم که زود بگذرد یکی هم مسئله کنترات (مسیومولتر) است که چند روز است به مجلس عرض شده است یا اینکه رجوع به کمیسیون پست و تلگراف شد گویا از قرار معلوم هیچ وقت عده کمیسیون کافی نمیشود یا بکمیسیون دیگری رجوع بفرمائید یا مقرر بفرمائید که عده کافی شود تا اقدامی در اینکار بشود .

منتصر السلطان - فردا چهار بغروب مانده
کمیسیون منعقد است سه بغروب مانده تشریف بیاورید تا در حضور خودتان مذاکرات بعمل آید .

رئیس - در ابتدای این جلسه هم مذاکره
منعقد نشدن کمیسیون ها شد امیدواریم کمیسیونها کار بکنند دستور جلسه آتیه قانون اداری معارف مرامنامه وزراء قانون دیوان محاسبات .

ارباب کیخسرو - در ضمن دستور های
سابق ذکری از بودجه مجلس میشد و وزارت مالیه بودجه مجلس را خواسته است که زودتر بگذرد و در آن نظریات خود را بنماید .

رئیس - در بودجه مجلس لازم است يك
جرئی تصرفی بشود و محتاج است باینکه کمیسیون محاسبات نظریات خود را نماید و بعد از آن جزء دستور میشود .

[مجلس مقارن ظهر ختم گردید]

جلسه ۱۳۰

صورت مشروح روز پنجشنبه ۱۲ شهریور
شعبان المعظم ۱۳۲۸

دوساعت و نیم پیش از ظهر مجلس ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد

صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معاضد الملک قرائت نمود .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی
هست بفرمائید .

(اظهاری نشد صورت مجلس را رئیس امضاء نمود) .

[آقا میرزا ابراهیم خان لایحه وزارت مالیه را قرائت نمود که چون تا بحال رسماً در حق آقایان سردار ملی و سالار ملی حقوقی مقرر نشده بود و تا کنون آنچه داده میشد برسم علی الحساب بود هیئت وزرا تصویب مینمایند مبلغ [۴۰۰] تومان در حق سردار ملی و [۳۰۰] تومان در حق سالار ملی ماهیانه برقرار شود و ضمناً من باب اینکه سابق در عمارات دولتی منزل داشته اند و حالا میخواهند در خانه شخصی منزل نمایند هیئت وزرا تصویب می کنند برای تهیه لوازم و اثاث البیت (۲۰۰۰ تومان) بسردار ملی و (۱۵۰۰) تومان بسالار ملی داده شود وزارت مالیه تقاضا می نماید که زودتر رأی مجلس در اینخصوص معلوم شود تا وزارت مالیه از آن قرار معمول دارد .

نیر لایحه دیگری از طرف وزارت مالیه قرائت شد که هیئت وزرا تصویب میکنند ماهی (۵۰۰) تومان در حق ورثه مرحوم خلد مکان حجة الاسلام بهبهانی برقرار شود و در وجه حساب مستطاب آقا میرزا سید محمد بهبهانی ایفاد شود وزارت مالیه نیز این را بمجلس پیشنهاد می نماید که هر چه تصویب شد مجری شود .

رئیس - البته مجلس شورای ملی موافق
است که این دو فقره را بکمیسیون بودجه رجوع کنیم بعد که برگشت و راپورت کمیسیون در این خصوص معلوم شد مطرح مذاکره شده رأی مجلس اتخاذ شود (گفتند صحیح است و رجوع شد بکمیسیون بودجه) .

[راپورت کمیسیون معارف راجع بقانون اداری وزارت معارف با حضور معاون آن وزارتخانه قرائت گردید شروع بشورتناوی و اخذ رأی در مواد آن گردید .

فصل اول در ترتیب شعب ادارات مرکزی
ماده (۱) ادارات وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه از قرار ذیل است [۱] دایره وزارت مشتمل بر وزیر و کابینه وزیر (۲) مدیر کل (۳) اداره تعلیم عمومی (۴) اداره معارف (۵) اداره اوقاف (۶) اداره تحقیقات (۷) اداره فتیش (۸) اداره محاسبات (۹) هیئت مشاوره

در این ماده مذاکرات بسیار شده و در تقلیل ادارات هر يك از نمایندگان بیان عقیده خود را نموده معاون وزارت معارف و مخبر کمیسیون توضیحات لازمه را دادند بعد از آن رئیس در خصوص این ماده از مجلس اخذ رأی نموده و با اکثریت تصویب شد

فصل دوم - در وظایف وزیر و اعضای
ادارات .
ماده ۲ - وظایف وزیر (۱) مسئولیت صحت مصارف اداره هر شعبه (۲) اجرای قوانین موضوعه در ترویج معارف و تصحیح امور اوقاف (۳) تهیه اسباب تحصیلات ابتدائی مجانی اجباری و تعمیم تحصیلات متوسطه و عالی (۴) ترتیب شعب ادارات وزارتخانه در ایالات و ولایات (۵) حفظ ارتباط اداره معارف ایران با سایر دول .

[در این ماده چون راجع بوظایف وزیر بود مذاکره نشده و با اکثریت تصویب شد] .

ماده ۳ - وظایف مدیریت کل (۱) مسئولیت امور اداره در نزد وزیر [۲] تدارک موجبات و پیشرفت امور ادارات (۳) تصدیق مراتب لیاقت اجزا و استحقاق آنها در نوبت مراتب و درجات عالی تر (۴) تعیین حدود و حقوق اجزاء و اظهار آن و راپورتهایی که بدولت یا بمجلس شورای ملی تقدیم میشود (۵) ترتیب نظامنامه ها و مواظبت در اجرای آنها (۶) نظارت در اثابیه ادارات مرکزی (۷) ترتیب بودجه وزارتخانه (۸) امضای احکام و قرار دادهای اداره قبل از امضای وزیر (۹) تصدیق راپورت های اداره که بامضاء مدیر آ ادارات است (۱۰) نظارت در مالیه وزارتخانه و محاسبه آنها (۱۱) امضاء در موارد ذیل عوض وزیر در صورتی که وزیر اجازه داده باشد (۱) در تعیین مدت اجازه مرخصی اجزاء جز عقیق از رؤسا (۲) اجرای سیاسات و مجازات اداره در حق اجزاء جزء (۳) توقیف مقرری و عزل اجزاء موافق قانون تشکیلات اداره قانون استخدام [۴] امضا و قبول مخارج و مصارفی که از صد تومان تجاوز نکند و مبنی برقرارنامه باشد یا سابقاً بموجب دستخط یا امضاء وزیر جاری شده باشد [۵] تجدید تکالیف و وظایف خدمه وزارتخانه (۶) تهیه یا دداشت های راجعه بامور مالیه وزارتخانه که باید بدیوان محاسبات تحویل شده [در این ماده مذاکرات زیاد شده بالاخره باظهار اغلب از نمایندگان اخذ رأی شده و با اکثریت تصویب شد]

ماده ۴ - وظایف اداره تعلیم عمومی .
[۱] مراقبت در امور تعلیمات ابتدائیه و متوسطه (۲) کسب اطلاع از دوران مدارس مرکزی و ملوکی و ایالات و ولایات (۳) ترتیب راپورت های لازمه در تنظیمات مقتضیه و پیشرفت در کتاب و مدارس و ترتیب لوازم در تشریح نواقص و انتشار آن در روزنامه جات (۴) احصاء مکاتب و مدارس مملکت و احصای شاگردان در طبقات ثلاثه (۵) تدارک معلمین از برای فنون و علوم و تدریس و مدارس [۶] ترتیب کلاسهای درس برای اکابر [۷] تهیه وسائل برای پیشرفت کار مکاتب و طبی کتب و فرستادن شاگرد بخارجه [۸] ایجاد مدارس مجانی برای ایتم [۹] ایجاد مدارس شبانه روزی برای شاگردان خارج و داخل که بخواهند در مرکز تحصیل کرده باشند [در این ماده مذاکره نشده فقط آقای وحید الملک مخبر کمیسیون اظهار نمود جزئی تغییر در اینجا داده شده است و آن این است که جمله (فرستادن شاگرد بخارجه) را از این ماده